

tit finis competit etiam cura de mediis: longè majori ratione affirmare debemus hæc omnia, fidem prædicare, suadere, & propagare volentibus, summopere fugienda esse. Nam cum in omnibus multum valeat illud Senecæ dictum lib. 1. de Clementia: *Ingenia nostra, ut nobiles & generosi equi, melius facili frano reguntur.* In hoc tamen munere animarum ad Fidem convertendam, plurimum quidem id observari debet: quoniam lex Christi maximam libertatem, voluntatem, & suavitatem in sui introductione, & suasionem requirit, ut docet D. Tom. 2. 2. quæst. 10. artic. 8. Rainer. in Panteologia 1. part. cap. de infidelibus, & Nos supra ut primo, & tertio hujus capituli argumento latissimè probatum reliquimus. Vis autem, timor, aut metus multum minuit de voluntario, ut docet Aris. lib. 5. Ethic. ad Nichom. immò nihil voluntati, & consensui tam contrarium est, quam vis, atque metus ut ait Ulpian. in l. nihil consensui 116. ff. de reg. juris, ubi Pet. Faber. & Ravard. plura alia in ejusdem sententiæ comprobationem adducunt. Atque adeò in mediis errare videntur & igniculos fidei opprimere, quos fovere desiderant, qui verberibus loco verborum utuntur, & dum voluntatem querunt, voluntarium excludunt, & Apostolorum officium contra morem Apostolicum exercentes, plus se per minas, bella, & armorum terrorem profuturos sperant, quam per pacem, mansuetudinem & prudentiam, ita enim à Christo Domino commendatam, & per exemplum puritatis, & sanctitatis vitæ ab omni avaritia, & turpitudine libera. Quibus dumtaxat armis in hac militia procedendum esse, Christus ipse Joan. 6. & D. Paul. 1. Corinth. 93. 1. & 2. 10. f. & omnes Ecclesiæ Patres passim scribunt.

Inter quos Greg. relatus in d. c. quid autem, & cap. qui sincera 45. distinç. novam, & inauditam illam prædicationem appellat, quæ verberibus exigit fidem, & blandimentis, non asperitibus prædicandam animadvertit: Et iterum lib. 1. epist. 34. sic ait: *Eos enim, qui à Religione Christiana discordant, mansuetudine, benignitate admonendo suadendo ad unitatem Fidei, necesse est congregare. Ne quot dulcedo prædicationis, & præsentis futuri judicii terror ad credendum invitare poterat, minis, & terroribus repellantur. Oportet ergo, ut ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conveniant, antequam austeritatem, qua supra malum extenditur, expavescant.*

Et Div. Athanas. in epist. ad solitariam vitam agentes, quem refert Balthas. Chavas. de notis vere religionis, pag. 845. hoc veluti signo religionem nostram ab hæreticorum perfidia distinguit, sic inquit: *Nova ista, & execrabilis hæresis, quos non potuit verbis inducere, eos vi, plagis, carceribusque ad se pertrahere annittitur; atque ita vel se ipsam, quam non sit pia, & Dei caltrix manifestat. Pia enim religionis proprium est, non cogere, sed suadere, siquidem Dominus non cogens, sed libertatem voluntati permittens dicebat: Si quis vult venire post me, &c.*

Chrysost. quoque & Ambros. quorum verba retulimus supra hoc cap. n. 14. mansueti dicit, exemplo, & doctrina, non coactione, aut terrore ministerium istud peragendum esse restantur; & tunc in eo Prædicatores proficere, cum oves sunt;

tunc verò retrocedere, & superari, cum in naturam luporum transierint.

Et hoc etiam est, quod docuit Div. Augustin. in sermon. de puero Centurion. *Infidelibus blandiendum est, non irascendum, ut per amorem, & dulcedinem possint Christo lucrari.* Et D. Dionys. in epistol. ad Denophil. in fine, ita scribens: *Doceri quippe ignaros decet, non supplicii afflicti, sicut & caecos non eructantur, sed ad manum ducimus. Ingentis enim horroris est, quod is, quem Christus summè bonus errantem in montibus requirit, fugientemque revocat, & vix repertum sacris humeris revocet, abs se affligitur, repudiatur, abjicitur.*

Planè enim qui his passibus ambulant, & 94 quæ verbis suaviter docent, factis ipsis exemplariter implent, facilius, & securius infideles, quantumvis barbaros, movent, & sibi, & Deo, quem prædicant majorem Fidem, amorem, & auctoritatem conciliant; cujus è contrario blasphemiam, aut vilipendium illi, ut supra diximus, suscitare noscuntur, qui armis, & terroribus Evangelii legem extendere volunt, & adversam disciplinæ suæ vitam agere non verentur. Etenim, ut præclare inquit D. Chrysostom. in homil. 4. sup. 2. ad Titum, non f. ex verbis dogma verum, sed ex 95 ipsis rebus, atque vita Gentiles judicare consueverunt. Et Leo serm. de S. Laurentio: *Facilis ad cohortandum sit oratio, efficax ad suadendum: validiora tamen sunt exempla, quam verba, & plenius est opere docere, quam voce.*

Et ita Paul. ad Phil. 2. f. Prædicatores quoque 96 monefacit, ut sine reprehensione vivant in medio nationis pravæ atque perverse, & modestia eorum nota sit omnibus hominibus, & 1. Petr. 2. *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, & in eo quod detestant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.* Idem etiam disertè docet D. Hieron. sup. cap. 5. Matth. inquit, Prædicatores verbi auri, & argenti cupidos esse non debere, ne infideles existiment, ea de causa prædicare, & ne incurramus in illud Pauli, qui prædicat non furandum, furaris, qui prædicat non mœchandam, mœchatis, execratis idola, & sacrilegium facis.

Et non minus aptè, & eleganter D. Chrysostom. in homil. 1. Imperfecti. super idem c. Matthæi: *Per illos quidem (inquit) qui dicunt, & non faciunt, blasphematur Deus, ut potè, si bene docent, & melius vivant, videntes Gentiles dicunt: Benedictus Deus, qui tales habet servos. Verè illorum est Deus verus: nisi enim ipse esset justus, numquam populum suum circa justitiam sic teneret. Nam scientia Domini ex moribus familiae demonstratur. Si autem bene doceant, & male convertentur, videntes Gentiles dicunt. Qualis est Deus eorum, qui talia agunt? Numquid sustineret eos talia facientes, nisi consentiret operibus eorum? Vide quomodo Deus per malos Christianos blasphematur, nec potest dominus bonam opinionem habere, qui malam familiam habet. Unde Paul. ad Roman. 2. unum dictum est ad populum Dei: Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes. His concordat, D. Augustin. in lib. de vita Christi, dum inquit: *Sanctum esse populum suum Deus voluit, & ab omni contagione injustitiæ & iniquitatis alienum**

num, ut nihil in eo gentes quod redargueretur, invenirent, sed quod admirarentur, & dicerent: Beata gens, cujus Dominus Deus eorum, populus, quem elegit hæreditatem sibi. Et D. Polycarp. Mart. unus ex S. Joan. Discipulis in epistola quam ad Philipp. scripsit: ita ait; *Omnes vos invicem subjecti estote, conversationem vestram considerantes irreprehensibilem in genibus, ut ex bonis operibus vestris; & vos laudem accipiatis, & Dominus in vobis non blasphemetur. Væ autem illi, per quem nomen Domini blasphematur. Sobrietatem ergo docete omnes, in qua & vos conversamini.*

De quo argumento, f. & vitæ eorum, qui inter infideles Evangelium propagare desiderant, integritate, oratione, fiducia in Deum, ferventi caritate, beneficentia, prudentia, castitate, paupertate, patientia, labore, longanimitate, scientia, exemplo, & aliis, quæ in operariis Evangelicis requiruntur, plura quidem dicere possem, nisi ea alii multis in locis sigillatim proposuissent, & illustrassent: & præcipue, de Indis nostris loquens Joseph. Acosta de procur. Ind. salute, sub. 1. cap. 14. lib. 2. cap. 16. & sequent. & lib. 4. c. 5. Anton. Possevin. in Biblioth. 1. tomo, lib. 9. c. 19. & sequentibus Thom. à Jesu de procur. andæ omn. gent. salute lib. 4. parte 2. per totum, & Pat. Joan. Pineda de reb. Salam. lib. 5. c. 4. s. 6. n. 5. pag. 283. ubi inquit Verbi Dei ministrum instar polite, & acuta sagitta instruendum esse debere doctrinæ, splendore, acuminis subtilitate velocitatis pennis, & furore discurrendi, neque in alium scopum ferri debere, quam in corda mortalium collimanda.

Sed omittere nolo alia verba Divi Chrysostom. homil. 44. in Matth. ubi ex vita, & moribus Evangelizantium sumi posse, inquit, argumentum an virtutis zelo, vel avaritiæ, ut inanis gloriæ cupiditate deucantur: *Si Magister, aut Doctor in auctoritate versatur, cognosce, quod propter Deum errantem corrigere vult. Si autem in malis versatur, quomodo alium propter Deum corrigere valeat ad bonum? Numquid enim aliquis magis miserios potest esse alteri, quam sibi.*

CAPUT XVIII.

De Ictarian opinionum concordia, & explicatio-
n. Et qualis demum vis aut coactio Fidei prop-
ganda causâ infidelibus licet inferri possit?

SUMMARIUM.

1. Idorum, & aliorum infidelium conversio si more, & modo Apostolico fieri potest, atque dubio utilis, & laudabilior erit.
2. Praxis, & experientia quotidiana ostendit, Apostolicum prædicandi modum inter Indos exactè servari non posse, Et num. sequent.
3. acceptum annuntiandi, & propagandi Evangelii semper, & ubique pro viribus impleri debet.
4. um tentare, vel miracula expectare nemo debet, dum humana, & rationabili via incedere potest.
5. 6. quæritur 22. q. 2. & cap. si nulla 23. q. 8. expenduntur.
6. Jmes Metellus deridet eos, qui volunt inter Indos in armis prædicare, & historiam circa hoc narrat.

7. Josephi Acosta elegans testimonium expenditur de causis difficultatis, aut impossibilitatis prædicandi Apostolico modo inter Indos.
8. Indi, qui barbari sunt, & agrestes; severitate salutaris compelli possunt; in Ecclesiæ gremium intrare.
9. Anton. Possevin. aperit sentit, hodie inter Indos, considerata eorum feritate, varietate, & distantia Apostolicum prædicandi modum servari non posse.
10. Antonii Cordubensis sententia de modo conversionis Indorum.
11. Prædicatores ut sint tuti inter Barbaros de quorum conversione agunt; bene possunt secum aliquos milites ducere, & arcus munitas extruere, ex sententia Joannis Majoris, & aliorum.
12. Joseph. Acosta qua auxiliâ, quæque militares expeditiones admittat, ut Fides tuto inter Barbaros prædicari possit.
13. Fr. Thom. à Jesu prædia militaria concedit ad frandos Indos, & prædicatores tuendos.
14. Pat. Franc. Sûar. Prædicatores Indorum cum prædico, & exercitu sufficienti mitti posse, resoluti.
15. Schedule plures Regiæ expenduntur, quibus opinio Joan. Major. in modo prædicationis Indorum probatur.
16. Indos infideles vi præcisa, & absoluta per bellum, aut alio modo ad Fidem convertere, nunquam Hispani voluerunt nec cogitarunt.
17. Schedule, & instructionibus Regiæ semper cautum fuit, ut Indi, qua maxima fieri posset suavitate, & humanitate, ad Fidem allicerentur.
18. Indis, ob Fidem recipiendam, vel ex aliis causis, quæ gravissima & urgentissime non essent, nunquam Reges nostri bellum fieri permiserunt.
19. Schedule, & instructiones plures referuntur, quæ violentias, & injurias, Indis illatas; graviter punire jusserunt.
20. Bella per Hispanos Indis illata, & plurimum, legitima fuerunt.
21. Fidei receptio voluntariè facta, post bella, quæ ad eam directè ordinata non sunt; violenta appellari non potest.
22. Coactio indirectè ad Fidem non est per se, & intrinsece mala.
23. Infideles licet expugnari non possint, ut credere compellantur, expugnari tamen, bene hortiari possunt ad credendum.
24. Bellum & armorum terrorem inter Indos Fidem introduxerit, qualiter intelligendum sit.
25. Fidei, & Ecclesiæ propagationem multoties Deus bellis, & aliis erumnis medianibus, ordinavit.
26. Persecutio Christianorum Jerosolymis facta, causâ fuit ut facilius per totum Orbem Evangelium diffunderetur.
27. Gothorum, & aliarum nationum barbararum bella, & incursiones, eisdem, & aliis multis genibus aditum ad Fidem disposerunt.
28. Armeni à Tiridate subacti ad Christi fidem deveniunt.
29. Burgundiones propter Hunnorum incursionem Christo se devoverunt.
30. Franci cum Alemannis bella susceperunt; Religionem Christianam proficere ceperunt.
31. Constantini Magni Imperatoris conversio, ob belli causam facta fuit.
32. Saxones, Bohemi, Slatoni, & Rugiani, qualiter occasione bellorum ad Fidem pervenerint.
33. Prussis Boleslaus pepercit; sub conditione, ut Fidem acciperent.
34. Hærcilius, Sisebutus, & Dagobertus Judeos omnes in suis Regnis degentes baptismum recipere coegerunt.
35. D. Inidorus quid senserit de facto Sisebuti, Judeos sui Regni baptizari cogentis.
36. D. Pauli ad Philipp. 1. vers. 18. quid senserit, dum ait, se gaudere, si vos per veritatem, sive per coactionem Christus annuntietur.
37. Infideles degentes in terris Christianorum licet possunt

- secundum sententiam aliquorum directis ad Fidem Christianam compelli, quae tamen non probatur.
- 38 Infideles subditi, si indirecta & causativa bene possunt ad Fidem deduci.
- 39 Cap. debet & cap. ultim. 23. quæst. 4. ubi D. August. docet, malis esse prohibendos à malo, & cogendos ad bonum, qualiter sit explicandum.
- 40 Infideles postunt pecuniis, donis, & muneribus ad Fidem allici.
- 41 Simonia est aliquid dare, vel pacisci expressè pro rebus spiritualibus, vel ut quis ingrediatur religionem, aut si detur in vim modi vel conditionis.
- 42 Deus sapi promittit bona temporalia servientibus eum.
- 43 Famine legatum licitè relinqui potest, sub conditione, si ingrediatur religionem.
- 44 Infidelibus vitam donare ea conditione, si baptizentur, ut receptum est.
- 45 Fidelis famina licitè convenit de matrimonio contrahendo cum infideli, ea conditione, si fiat Christianus.
- 46 Infidelis licet peccet, baptismum, ob pretium sibi datum recipiens: non tamen peccat ille, qui eum invitatur.
- 47 Cap. jam verò 23. quæst. 6. illustratur.
- 48 Judæi, & alii infideles subditi, possunt tribuit, oneribus, & aliis servitiis gravioribus, non tamen insolitis premi, & honoribus & privilegiis privari, ut ad baptismum recipiendum alliciantur.
- 49 Psalm. 32. & Isaias cap. 20. ad ignominiam, & angustias, quas Judæi hodie ubique patiuntur, respiciunt.
- 50 Judæis non debet servari æquitas.
- 51 Judæi à Christianis habitu distingui debent.
- 52 Judæi, & alii infideles an, & quando bonis privari, & à terris Christianorum licitè expelli possint, si baptismum non receperint.
- 53 Fidem semel etiam minus religiose, & voluntariè receptam & professam, deserere non licet.
- 54 Cap. de Judæis 45. distinct. perpenditur, & illustratur.
- 55 Cap. contra Christianos, de heretic. lib. 6. expenditur, & illustratur.
- 56 Infideli, qui amore alicujus puellæ fidelis ductus simulatè se baptizari permisit, & cum ea matrimonium contraxit, in baptismo, & matrimonio perseverare in foro contentioso cogendus erit.
- 57 Baptismus à parvulis Judæorum, vel aliorum infidelium inter se invicem factus, validus erit, etiam si per ludum fiat, cum intentione tamen baptizandi.
- 58 Athanasii baptismus qualiter factus fuerit.
- 59 Baptismus si quis omnino incivitus, & coactus recipiat, an si postea metu cessante, per longum tempus non contradicat, verè Christianus, & baptizatus centeri debeat.
- 60 Indi, qui ob eam tantum causam baptismum recipiunt ut suis Regibus placeant, vel eos imitentur, an sint verè Christiani.
- 61 Principum auctoritas, & exemplum multum inter infideles barbaros prodest, ad eorum facilitatem conversionem.
- 62 Schedules pluribus cautum est, ut Predicatores Indorum, eorum Principes, & Governatores ante omnia sibi gratos reddere curent.
- 63 Media omnia licita excogitare, & exequi oportet, per que Barbari facilius ad Fidem deveniant.
- 64 Predicatores Indorum, ut oratori cultu incedant, & musicis instrumentis utantur, Regie schedule monent.
- 65 Indorum Predicatores non peccant, si vestibus ornatoribus, & cibis lautioribus utantur, ut eos plures Barbari asistent, & sic melius ad Fidem alliciant.
- 66 S. Franc. Xavierius qualiter, & quare vestem mutaverit in Christiana apud Japonios expeditione.
- 67 B. Pat. Matth. Riccius vestem ornatiorem sumpsit, cum inter Sinas predicare voluit. Vestibus ornatoribus semper honos habitus fuit, ibidem.

- 68 Predicator Indorum an licitè possit majorem sanctimoniam, quam revera habeat simulare, ut eos melius convertat.
- 69 Fidem, & ejus mysteria levioribus, & futilibus argumentis etiam inter Barbaros predicare, & suadere non licet, alii solidioribus omissis.
- 70 Barbarus ita nemo est, ut quasdam evidentes de Fide credenda persuasionis percipere nequeat.
- 71 Fides Christi, sicut neque per vim, ita nec per mendacium, aut fallaciam introducenda, & suadenda est.
- 72 Deus non indiget mendacii hominum ex Job, & D. Paulo.

His argumentis, & considerationibus affirmativa, & negativa supra dicta quaestio, sive tituli pars, ita muniri, & corroborari videretur, ut mirum non sit, utramque tot, ac tantis seclatoribus placuisse. Sed ego, ut eas, quatenus fieri possit, ad concordiam redigam, & certa ab incertis separem. Primo constituo, posterioriorem istam, quæ nullo modo coactam, & violentam Fidei prædicationem, & propagationem admittit, in puncto quidem juris veritatem, & securiorem videri, solidioribusque rationibus niti. Quis enim negare poterit, conversionem Gentium omni militari apparatu remoto, & more & instituto Apostolico factam, magis laudabilem esse? Et officii, atque æquitatis plenam, cum exemplo, & doctrina ipsius Christi Domini, & Discipulorum ejus confirmata reperitur, qui pace, ac patientiâ sua, & eximia paupertate & humilitate potentiam mundi vicerunt, ut concludunt rationes, & auctoritates pro eadem opinione toto capite præcedenti pensas, & Joseph. Acost. lib. 2. de procur. Ind. salut. c. 8. pag. 236. In actu tamen præctico, supposita omnium fermè Indorum, qui olim reperti sunt, & hodie etiam reperuntur, feritate, & stoliditate, & innumeris aliis difficultatibus, quas supra cap. 16. ex n. 43. consideravimus, vix quidem esset arbitrò, ut progressus aliquis in Fide apud eosdem seminanda, & promovenda fieri potuerit, aut possit, si vis aliqua non miteatur, quæ & Barbari ipsi ad humanitatis officia prius redigi valeant, & Divini Verbi prædicatores securè inter eos versari, atque inunctum sibi Evangelizandi munus explere.

Et hoc sensu acceptæ prioris opinionis auctoritates, & argumentationes, non usquequaque rejiciendæ, aut contemnendæ videntur. Nam cum præceptum annuntiandi, & propagandi Evangelium, omnibus temporibus, & in omnibus aetioribus vigeat, his se accommodare Catholicæ nostri Reges, & Prædicatores ab illis missi, debuerunt, & non Deum tentare, vel macula expectare, aut sub specie perfectionis evangelicæ, temerè se Barbarorum arbitrio committere, sed via potius humana incedentes, rationabili consilio id facere, quod tempus, occasio, & ventorum conditio, & intentio suscepti meritis exigebat, argumentum text in cap. quæriti 22. quæst. 2. ibi: Et in hoc ostenditur, quòd non debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat: & in c. si multa 23. q. 8. ibi: De videlicet Deum videtur homo tentare, si habet, quod faciat, & sua, ac aliorum salutis insulere non procurat, & sancta Religionis dementia non præcavet.

Quorum jurium, in specie nostra, eminet Ma-

Malferit. dist. cons. 76. apud Mandellum, n. 14. & seq. & Gregor. Lop. in d. l. 2. part. 1. col. 4. vers. Et id quod Cajetanus.

Quam sententiam, ultra Auctores quos retulimus d. c. 26. n. 2. & seq. expressè agnoscit Jo. Metell. in epist. proemiali, quam ad historiam Hieron. Ossorii Episcop. Silvens. scripsit, & ex eo resolvit Theatr. vitæ humanæ, volum. 27. lib. 3. pag. 4090. tradens, diu quidem in Hispania disceptatum, num Indi bello, an solà Divini Verbi Christiani promulgatione, & prædicatione ad nostra sacra, & ritus traducendi forent, obtinuisseque (reclamantibus tamen multis) aliquorum Dominicanorum sententiam, qui benevolentiam potius, & persuasionem, quam ferro, ad Christianam Religionem convertendos esse putarent. Cum autem ex his quidam sese inermes in Floridam hoc nomine contulissent, statim à Barbaris fuisse trucidatos, sultitiamque suæ poenae dedisse. Atabalbamque Peruanorum Regem fidei notitiam, & librum sibi à nostris ante bellum oblatum, in terram tamquam ridiculum projecisse: Necessariò igitur (inquit prædictus Auctor) usus alteram sententiam, nimirum vi, armisque Indos ad Christianam Fidem esse deducendos, compellendosque comprobavit.

Idem quoque pius, & elegantius tradit Joseph. Acosta d. lib. 2. c. 8. pag. 238. ubi ait, quod si veterem illam, & Apostolicam evangelizandi rationem in plerisque hujus Occidentalis Orbis gentibus adamussim tenere quis pergat, nihil aliud, quam amentia extremæ dâmandus erit: neque immeritò, cum experientia ipsa, omni exceptione superior testis, rem abundè monstraverit. Nam in multis expeditionibus, & præcipuè in illis, quæ semel, atque iterum, & tertio ad Floridam factæ sunt, prædicatores, qui pacificè, & Evangelico modo ad Indos ingressi sunt, inauditi indicta causa miserè, & absque ullo animatum fructu trucidati fuerunt; quod & Dominici probant, & alii Religiosi viri plus satis experti sunt. Propterea quòd hæc gentes sicut bestiarum moribus utuntur, ita humanitatis parum permittat, sine fœdere, sine misericordia, prout quidvis collibitum est, ita temerè agentes in hospites, & externos nullum gentium jus observantes, cum ne inter se quidem naturæ leges sciant. Quamobrem qui horum se ratione, & arbitrio commiserit, poterit is cum apris, & crocodillis amicitiam inire. Neque verò ab istis martyrium expectandum est, quia fortassis spes tantum discrimen levaret; non enim pro Fide, pro Christo, pro Religione moriendum est, sed velut suaviore epulas de te præbeas, quod Brasiliensibus, & toti Septentrionali oræ hujus Orbis vulgare est, vel spolium præbeas barbaris elegans, vel denique quia visus es nunquam, & quia in te sibi liceat, experiri inuat. Unde non est prudentiâ, specie justitiæ sanctioris committere, ut salutem ipse abijcias, & alienam nihilo amplius compares.

Hactenus Joseph. Acosta, qui iterum lib. 3. cap. 13. pag. 329. docet, & infideles, qui se in recipienda fide duriores præbent, rusticitate magis animi, quam electione rationis, cujusmodi barbari penè omnes sunt, judicii vis sententiam sequentes, sed impetu, aut consuetudine impulsim, hos certè severitatè quadam salutari in Ecclesiæ gre-

mium intrare, impellendos esse.

Acosta vestigia præmens Anton. Possevin. in Biblioth. 1. tom. lib. 9. c. 24. pag. 402. ita non minus eleganter scribit. Verumtamen, quoniam non desunt qui specie perfectioris boni cogitent, nihil aliud esse curandum his, qui ad Indias pro Evangelio navigant, & adeo reliquis, qui Christiani sunt, quam ut illud in baculo, & pera proficiantur; uni Deo absque aliis præsidis innixi. Certè non omnino omnibus in locis ita pensanda res est: quin secundo addendum, non solum destrui finem, cum media tollantur, sed diversa quadam pro diversis mundi quasi ætatibus requiri. Potius quidem illud ab Apostolis præstari, quibus varia charismata, linguarum donum, & peculiaris à Deo concessa facultas fuerat, donec grandesceret, quæ plantabatur Ecclesia. At irrigatio cessat, (inquit Gregorius Magnus) ubi arbor egit radices. Et quod non valet Sacerdos efficere per Doctorum sermonem (ait Isidorus) jam potestas hoc debet implere per disciplinæ terrorem. Sanè verò plurimis, qui sub Regum patrocinio, atque imprimis à Sede Apostolica ad Indias transierunt, si nauleri naves, remiges, milites, commeatus, vestes, libri, portus, domicilia defuissent, eequid inter illas truces gentes sine miraculorum & linguarum dono efficere potuissent? Aut quomodo sine magistratu, præsidio ullis salvi fuissent? Et verò qui absque his mediis, specie quidem zeli, sed non integra fortasse scientiâ impulsim, in easdem gentes aliquando procurerunt, paucissimi fuerunt, qui aut re infecta, aut omnino non redierint, non perseveraverint, aut denique miserè trucidati non sint in Florida, in Nova Hispania, in Brasilia, in Peruano tractu, in Philippinis, in Malucis, in Macano, Malaca, & in reliqua India. At contra reliqui divinum negotium bene gesserunt, qui pristinam viam institerunt in eadem Florida, Chibineis, California, Nova Mexico, multis tractibus Peru, Brasilia, in plurimis item insulis Archipelagi, Philippinarum, Babayana, Lequitis, China, Cochinchina, Camboja, Ciana, Java, Burnejo, & plerisque aliis insulis. Hæc est Posevini.

Cui ardent verba Anton. Cordubens. in quæst. lib. 1. q. 57. dub. 5. pag. 503. vers. Non est ergo, ex eisdem rationibus concludentis; non esse 10 nunc fidem prædicandam, neque gentes, & idolatras ad fidem convertendos omnino eodem modo sicut in Eccles. primitiva, ubi sæpè miracula fiebant, quando paucissimi fideles Christ. erant, quia non est eadem ratio; & causa, ut dictum est.

Et juxta hanc sententiam bene potest admitti, & securè defendi doctrina Joannis Majoris in 2. Sentent. dist. 44. quæst. 2. dum ait, & posse hodie Principes Christianos ad convertendos Barbaros mittere Prædicatores cum sufficienti exercitu, non ut bellum inferant, sed ut Prædicatores securi incedant, turresque & arcus munias in terminis provincialium infidelium construere, ut facilior, & securior aditus, & exitus fidelibus pateat; quod licet rejiciant, imò & irridant Victoria, Bañez, Emmanuel Rodericus, & P. Ludovic. de Torres in locis supr. c. prox. n. 1. relatis; rectè tamen & prudenter probat, & laudat Greg. Lop. in d. l. 2. part. 1. glossa magn. col. 2. & 16. vers. Tertia conclusio: Et Joseph. Acosta istarum Indiarum rerum, & expeditionum oculatissimus, &

& expertissimus testis *d. lib. 2. c. 11. 12. & 13.* docens, quod si in militari disciplina non recte provincia aliqua expugnatur, & in ditionem redigitur, nisi deducta colonia, & praesidio imposito, gradus figuratur, ita profecto in horum infidelium conversione nihil sperandum est loci, nisi obfirmato animo, iis corripiendis, instruendis, atque ad profectum usque promovendis, consilio, curae, conatusque omnes admoveantur. Neque enim repente quicquam legitima incrementa suscipit. Et ad hoc commodè faciendum, simul proficisci oportere viros militares, necessaria humanae vitae praesidia in tam longa, tamque periculosa peregrinatione ferentes, simul vitae aeternae praerogatives Christi militantes, ut diabolica tyrannide captas animas Deo expugnent. Hocque ita conjuncto officio fieri oportere, non solum rationem docuisse, verum ipsam longo usu comparatam experientiam. Et quod si qua spes est salutis Barbarorum, in his certè expeditionibus posita est. Nam si praedicatione Evangelii commoneandi, excitandi sunt, neque id fieri unius, & alterius Sacerdotis peregrinatione permittit, vel ipsorum ingenium ferox, vel regionum immensa distantia, necessario praesidio destituta, perspicuum est complarium hominum coetu, & rerum opportunum apparatus opus esse, quae sanè duo in harum expeditionum ratione continentur.

13 Idem disertè docet Posevinus ubi supra, & Fr. Thom. à Jesu lib. 2. de procur. Ind. salut. c. 8. pag. 55. ubi ait, ad propagandam, & defendendam fidem, quae inter hos Barbaros praedicatur, necessarium esse Christianorum Principum patrocinium, & potentiam, & ut Barbari ipsi, natura effertati, vim nostrorum pertimescant, & aliquo frano fodera, & amicitias, quas parum curare solent, observare cogantur. Et iterum, lib. 4. part. 1. cap. 1. pag. 120. ubi item ait: Et quod sine controversia esse videtur, possunt ministri, qui inter Barbaros versantur, suae vitae indemnitati consulere, & praesidia illis, quae defensionis sunt propria, ut sunt praesidia militaria, & alia, quae Barbaros ipsos, quorum natura est maxime constans, & infida, in officio terrore, ac metu contineat, muniri.

14 Eruditissimus quoque P. Franc. Suar. in tract. de Fide, disp. 18. sect. 1. num. 10. mitti posse Praedicatorum cum praesidio, & exercitu sufficienti propter rationes supra factas admittit; requirit tamen, ut prius infideles blandè & pacificè de audienda & recipienda praedicatione moneantur.

15 Quibus conveniunt plurimae nostrorum Regum schedulae, & instructiones, curam istam Ducibus ad has expeditiones missis praecise injungentes. Et praecipue cavetur in provisione Caroli V. Imp. data Granat. 17. Novembr. anno 1526. quae extat in 4. tom. sched. impr. pag. 224. ibi: Otrosí mandamos, que despues de hecha, & dada á entender la dicha amonestacion, & requerimiento á los dichos Indios, si vieredes que conviene, y es necesario para servicio de Dios nuestro Señor, y nuestro, y seguridad vuestra, y de los que adelante huvieren de vivir, y morar en las dichas Islas, y Tierra firme, de hacer algunas fortalezas, ó casales fuertes, ó llanas para vuestras moradas, procura-

ras con mucha diligencia, y cuidado de las hacer en las partes, y lugares donde estén mejor, y se puedan conservar, y perpetuar, procurando que se hagan con el menos daño, y perjuicio que se pueda, sin los herir, y matar por cosa de las hacer, y sin les tomar por fuerza sus bienes, y hacienda; antes mandamos, que les hagan buen tratamiento, & buenas obras, y les animen, y alaguen, y traten como á Christianos, y próximos: demanera, que por ello, & por exemplo de sus vidas de los dichos Religiosos, ó Clerigos, & por su doctrina, predicacion, & instruccion vengan en conocimiento de nuestra Fé, y en amor, y gana de ser nuestros vasallos, &c.

Et novissimè idem expressius disponitur, in alia epistola data Martit. 17. Martii anno 1619. ad Excellentissim. Protegem Principem Esquilacensem scripta, cui cum ibidem injungeretur, ut pro viribus faveret expeditionem, & praedicationem, quam Gundisalvus de Solis ad Indos Toxicocis noviter repertos, facere destinabat, statim praecipitur: *T pues el principal intento es la predicacion del Evangelio, y los demás secundario, os encargo con particulares veras, & instancia, que procureis con buen consejo, y medios á propósito, prosequilla, y feneçella, pues será obra de tanta estima, y porque será caso feo entrar en tierra tan populosa sin las fuerzas necesarias, procureis autorizarlas; demanera, que la gente se acredite, y no se aventure, y que se vayan siempre asegurando las espaldas con buenos bastimentos, y algunos abrigos, ó fuertes, demanera que en caso repentino, y de impetu de gente, tengan abrigo y reparo, procurando que pues en aquella tierra no se ha visto gente de acavallo, ni armas de fuego, que de esto haya el mejor recaudo que se pueda. Y sobre todo os encargo afectuosamente el buen tratamiento de los Indios, y el regalo, y caricias con que es justo atraerlos, conservando la autoridad que conviene entre barbaros, pues sabéis, que la conquista de las voluntades es la victoria preciosa en el acatamiento de Dios, y la mas accepta al bien público, y á mi servicio.*

Secundò constituo, & nostram quaestionem in eo non versari, an vi praecisa per bellum, aut alio modo, infideles ad Fidem, & Baptismum recipiendum, compelli possint? Certissimum namque est, hoc casu characterem Baptismi non imprimi, & reliquas rationes, & auctoritates militare, de quibus in 1. argumento capituli praeced. meminimus. Neque existimari debet, Hispanos aliquo modo id ullibi tentasse, vel ignorasse, cum viros pios & religiosos secum semper in omnibus expeditionibus ducerent, quos hoc vulgatissimum Christiani juris, & institutionis principium latere non potuit. Praesertim, & cum id satis animadversum in Regiis codicillis, & instructionibus reperirent, quibus seriò & graviter cavebatur, qualiter se cum Indis in fidei praedicatione, & introductione habere deberent. In omnibus expeditionibus, quae factae, faciendae sunt, sive ad novas gentes quaerendas, sive ad jam quaesitas pervestigandas, districte praecipiendo, ut Barbari humanissimè, quantum fieri posset, & suavissimè tractarentur, blandisque verbis, assiduis praedicationibus, & christiane vitae exemplo, commercii quoque, donis, & mune-

ribus ad fidem staderentur, & allicerentur, non autem vi, & armorum, ac bellorum terrore; & ad quae nunquam nostris pervenire, concessum fuit, nisi prius graviter ab Indis aggressi, & accessit fuissent, & omnibus illi mediis, requisitionibusque tentatis, vita, & incolunitati suae aliter consulere non valeret.

Quod optimè in nostrae quaestionis terminis advertit Gregor. Lop. in d. l. 2. tit. 23. p. 2. glossa mag. col. 4. versic. In modo tamen bellandi: Acost. lib. 2. de procur. Ind. sal. c. 7. & manifestè colligitur 19 ex & schedulis supra relatis, & ex prima, & piissima illa instructione Christophoro Colombo à Regibus Catholicis data, quam refert Episcop. Chiapens. in replic. ult. ad objectiones. Sepulveda fol. 52. Anton. de Herrer. in hist. gen. Ind. decad. 1. lib. 1. & 3. & ex aliis, quae postea à Nicolao de Ovando, Licentiaro Figueroa, Ferdinando Cortesio, & aliis Ducibus successivè traditae sunt, quarum passim meminit idem Herrer. in d. hist. gen. Ind. praecipue decad. 1. lib. 4. cap. 11. & 12. lib. 5. cap. 11. lib. 6. cap. 19. lib. 9. c. 5. & 14. & decad. 2. lib. 3. c. 8. decad. 3. lib. 5. c. 11. lib. 9. c. 2. lib. 10. c. 9. & 10. & decad. 4. lib. 1. c. 8. lib. 2. c. 3. & lib. 4. c. 10. & lib. 6. c. 11.

Et ad idem tendunt plures aliae schedulae, & instructiones, quae extant inter impressas 4. tom. pag. 221. & multas sequentibus. Praesertim nobilis illa provisio Philippi II. quae vocatur. *Del Bosque de Segovia*, 13. Julii anno 1573. & reperitur d. 4. tom. pag. 245. in qua hoc gravissimis verbis, & poenis cautum fuit. Et in alia schedula, data Guadalup. 4. Aprilis anno 1580. dict. 4. tom. pag. 246. Gubernatori Philippinarum praecipitur: *Que proceda severamente contra los descubridores que no guardan las instrucciones, porque hay algunos que piensan que por ser los Indios infieles suelen ser conquistados, y sujetos por fuerza de armas, &c.*

Quod igitur nostri fecerunt, fuit, post bella variis de causis, & plerumque legitimis, & aliis quibus Indiarum regionibus exantata, & aliis provinciis, diversis rationibus, & eventibus in nostrorum Regum supremum dominium, & gubernationem redactis; ut ex serie historiarum appareat per religiosos viros, & praedicatores enixè curare, ut Indi Christianam fidem, & religionem agnoscerent, & ad eam recipendam blandis, & suavisibus mediis adducerentur. Quod cum innumeri eorum libentissimè, & cum maxima animi alacritate fecissent, juxta ea, quae supra. c. 4. ex 21 num. 20. tradidimus, non potest ullo modo hac fidei receptio violenta appellari, ad quam bella, & armorum strepitus directè ordinata non sunt, licet per indirectum videri possit, ipsis bellis mediantibus, praedicationi, & receptioni ejusdem fidei faciliorem viam, atque aditum preparatum fuisse. Constans quippe apud omnes Theologos opinio 22 est, & coactionem indirectam non esse per se, & intrinsecè malam, si debitis circumstantiis fiat, & finis conversionis prudenter, & cum spe perseverantis intendatur, ut testigimur supra. cap. 16. ex num. 103. & egregiè docet Gloss. in cap. debet 53. 23. quest. 4. D. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 2. Gabr. Angelus, & plurimi alii, quos refert, & sequitur Greg. de Valent. tom. 3. disp. 1. punct. 6. Thom. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 136. Tiber. Decian. in tract. crim. lib. 5. c. 14. n. 1. Azor. tom. 1.

Tom. I. de Ind. jure.

inst. Moral. lib. 8. c. 24. Fr. Thom. à Jesu de Procur. omni. gent. salut. lib. 5. p. 1. dub. 2. pag. 204. & novissimè P. Suar. in d. tract. de Fide, disp. 18. sect. 3. ex n. 8. & Didac. Valdes. de dignit. Reg. Hispan. c. 10. n. 6. ubi ita & ait: *Igitur infideles, hi non baptizati expugnandi sunt, non ut credere compellantur, sed ut hortentur, ad verè credendum, & allegat illud Tacit. lib. 3. Annal. Ut rei agi possint, acie vincendi sunt.*

Et hoc sensu & accipiendum est, quod tradit Thom. Boc. statim citandus, cap. 9. in fin. Joan. Boter. in relat. univers. p. 4. lib. 3. pag. 55. & 56. Ant. Herrer. in d. hist. gen. Ind. decad. 2. lib. 5. c. 4. pag. 167. & Fr. Joan. à Ponte in conven. utriusque Monach. lib. 3. cap. 3. §. 3. pag. 19. in margines bellum scilicet, & armorum favorem Christianam Religionem inter Indos Occidentales introduxisse. Non enim loquuntur de coactione praecisa, & directa, sed de indirecta, & causativa, quae, ut diximus, licita est, & permessa, & in Dei Ecclesia multoties visa, & observata. Cujus propagationem, & dilatationem per omnia fere secula in plurimis gentibus, & nationibus, Deus ipse non sola Evangelii voce disposuit, sed plerumque mediantibus bellis, & aliis persecutionibus, vel rerum praesentium beneficiis, aut depulsionem malorum, quae Christi fide non recepta timei potuissent; ut latè, & copiosè prosequitur Thomas Boc. lib. 4. de sign. Eccl. Dei, ferè per tot. & praecipue c. 8. & 9. Theatr. vitæ hum. omnino legendum vol. 16. lib. 1. pag. 3004. & seq. & Medina in c. de restit. q. 27.

Ecce enim & persecutio illa Jerosolymis Christi, & Apostolorum ejus discipulis facta, causam praebuit, ut quindecim & plus Christianorum millia per omnem orbem spargerentur, & omnia regna ad fidem traducerent, ut ait D. Luc. in Acta Apost. c. 8. & 11. & prosequitur Card. Baron. in Annal. Eccl. 1. tom. anno 53. ex n. 1.

Gothi & quoque, Hunni, Suevi, Vandali, Alani, in Occidentales Europae partes glomeratis examinibus irruentes, eas gravissimis bellis, & calamitatibus affecerunt, & labefactarunt. In quo tamen Paul. Orosius scribit lib. 7. c. 14. laudandam, & attollendam Dei misericordiam videri, quando quidem hoc modo, per Orientem, & Occidentem, Ecclesiae Christi, innumeris eorumdem Barbarorum credentium populis repleta fuerunt, & tantae gentes agnitionem veritatis acceperunt, quam venire antea illis nisi hac occasione non possent.

Quibus exemplis, adhuc magis in specie, cum Bocio ubi supra, Armeniorum & historiam 28 subijcere possumus, qui à Tiridate subacti, edicto ad Christum aditi sunt. Et Burgundiorum, quorum gens, cum incursionem Hannorum timeret, Christo se devovit, si profligaret hostes; quod illi divinitus est concessum. Idem contingit multò post & Francis, qui Gallias occuparunt, & eorum Regi Clodoveo, cum praedium commissurus esset adversus Alemanos, & eorum robur, & innumeram multitudinem maxime formidarent.

Constantinus & quoque Magnus Christo se adjunxit ob victoriam, quam retulit de Maxentio per Crucis signum, atque beneficia coelitus illi concessa, ut post alios enarrat Baron tom. 3. anno 312. ex n. 56.

32 Saxoniae et etiam incolae Carolus Mag. undecim praeliis diverso tempore domitos, Christianae Religioni, quam se ultro accipere professi fuerant, & decies abjecerant, integre adiecit anno 785. ut Rheginus, Eguinart. & Aimoinus scribunt. Borivorus item, & Orho Magnus armorum vi inter Bohemos fidem instituerunt, & restituerunt, testatur Dubrau. lib. 5. & 6. Et Salvin. ut refert Helmodius lib. 6. cap. 9. 16. 19. & 24. cum Othonis Magni punitionem timerent, qui eos bello delere volebat ob quadam latrocinia, & incursiones in Christianos factas, illam Christi cultum complectendo redemerunt; a quo cum postea perfide discessissent, ab Henrico I. & Conrado ejus successore praeliis fracti, ad fidem redire coacti sunt.

Rugiani quoque, eodem Helmod. teste, lib. 1. cap. 43. & lib. 2. c. 12. & 13. Ludovico imperante, Christo nomen dare coeperunt, mox ab eo defecerunt, donec Waldemar Danorum Rex, exercitu ducto, illos devicit, & gentem rudem, & belluinae rabie savientem, partim praedicatione assidua partim minis ab inata sibi feritate ad novae religionis conversionem perduxit, anno 1186.

33 Boleslaus et item Polonorum Rex, ut tradit Arnold. lib. 7. c. 9. Prusos, qui ob plurimas Christianorum caedes erant poenae capitali obnoxii, bello, ferro, & incendiis punire decreverat, illi supplices pacem postularunt, & ea conditione obtinuerunt, si Christi legem admitterent; quod statim, ut sibi erat imperatum, fecerunt, demolitique sunt fana, & simulacra falsae superstitionis.

34 Heraclius et etiam Imperator, & Sisebutus Hispaniae, & Dagobertus Galliae Reges, Judaeos omnes in suis ditionibus degentes, Baptismum recipere coegerunt, ut latius patebit infra c. 19. 35 n. 38. Quod factum est licet non valde probet D. Isidor. in histor. Goth. Ara. 650. inquit tamen, scriptum esse, Christum, sive per occasionem, sive per veritatem annuntiandum, alludens nimirum ad illud J. Paul. ad Philip. cap. 1. vers. 18. Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

Quem locum exponens D. Thom. ibidem, docet, per occasionem annuntiare Christum, qui non intendit hoc principaliter, sed propter aliud, puta lucrum, vel gloriam. Per veritatem autem quando ex recta intentione, Utroque autem modo hoc fieri ad utilitatem Ecclesiae, dummodo verum Christus annuntietur, & falsa doctrina non miscatur. Quia, ut ait D. August. Pastor, qui propter veritatem annuntiat, est amandus, mercenarius, qui propter lucrum, est tolerandus, qui falsus, expellendus. Et eodem tendit Tertul. qui 5. contra Marcionem sic vertit: Nihil mea sive causatione, sive veritate Christus annuntietur, quia minus annuntiatur, sive ex causatione, sive ex veritate Fidei. Glossa quoque ordinaria, & D. Anselmus ibidem, eos ab Apostolo notari tradunt, qui temporalibus lucris, & commodis inhiantes, praedicationem suscipiunt, quos, quamvis mercenarios, non prohibet Apostolus, sed permittit, quia & ipsi utiles sunt ad aliqua. Neque abest D. August. in serm. 49. in Joann. ubi cum hunc locum per transennam incidisset, sic ait:

Sunt homines in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus ad Philip. 1. Qui ex occasione evangelizant, quarentes ab hominibus commoda sua, sive pecuniaria, sive honorum, vel laudis humana; quomodolibet volentes accipere munera, evangelizant, & non tam salutem ejus quaerunt, cui annuntiant, quam commodum suum: Brevis Occumentius. Quid mihi cura est, quo quis scopo praedicet, qui interim recte praedicet, sive per occasionem propter invidiam adversum me sive per veritatem Christus annuntietur. Dionys. vero Carthusianus, & Cajetan. ut alios recentiores omittam, verba illa: Sive per occasionem, interpretantur, id est, Incidentaliter, scilicet, ex invidia, seu contentione, seu alio quovis praetextu. Pro quibus Graeca versio stare videtur, quae ubi Vulgata dixit, Occasionem, apponit, Prophasim, quod idem est ac praetextus, occasio, excusatio, vel simulatio, quasi sensus sit, praedicationem veram quolibet colore, aut intentione operam iis quidem utilem esse, qui ejus occasione conversi sunt, quamvis praedicantibus potius noceat, quam prosit.

Ut tandem D. August. non minus eleganter expressit Psal. 115. sic inquit: Qui ex non caritate, sed ex occasione praedicant Verbum Dei, aliud sentiebant, quod in eorum moribus apparebat; & aliud praedicabant, ut sancto nomine placerent hominibus. Quos tamen Christum annuntiare permittit, quamvis enim ea potius crederent, quae ipsi faciebant, ut morerentur, tamen praedicabant, quae si alii credentes facerent, salvarentur. Terrens namque cupiditatibus consulentes, regnum colorum annuntiant, habentes in peccatore falsitatem, in lingua veritatem.

Tertio constituo, quod si de illis infidelibus loquamur, qui Principibus Christianis subditi sunt, in eorum terris, & imperiis habitant, plures Auctores reperiemus, qui gravibus argumentis & rationibus ducti, affirmare audent, religiose, & utiliter eosdem Christianos Principes facere, ubi ejusmodi sibi subditos infideles, etiam invitos, & reluctantes compellant, ut Fidem, & Religionem Christianam suscipiant, postquam sufficientem illius propositionem habuerint. Hanc enim sententiam expressè tenuit, & probavit Scotus in 4. dist. 4. quest. ult. & sequitur Gabr. ibidem quest. 2. dub. 5. circa finem: Alphons. à Castro de just. heret. punit. lib. 2. c. 14. & non esse improbabilem tradit Mag. Lorca in 2. 2. sect. 1. disp. 36. num. 7.

Et licet contraria verior sit, ex rationibus, & auctoritatibus cap. praeced. relatis, quae non minus in subditis quam in non subditis militant, & ex aliis, quae contra Scotum cum magis communi Theologorum Schola post D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. & 11. docet Cajet. ibid. D. Antonia. in sum. 2. p. tit. 12. c. 2. Palud. in 4. dist. 4. q. 4. Durand. q. 6. Soto dist. 9. q. 1. art. 3. Victor. in relect. 1. de Indis: Henric. lib. 2. de Baptism. c. 4. n. 8. Gregor. de Valent. d. 3. tom. disp. 1. punct. 6. Torres de Fide, art. 7. disp. 51. dub. 1. col. 638. Thomas à Jesu de proc. omn. gent. salut. lib. 5. in princ. pagin. 204. & doctiss. P. Suar. qui alios allegat, in eod. tract. disp. 18. sect. 3. ex n. 4.

Ubi tamen non agitur de coactione directa, & praecisa, sed de indirecta, & causativa, iidem Auc-

Auctores resolvunt, licitum esse, omnia media quaerere, & tentare, per quae ad Fidem suscipiendam, & capessendam alliciantur. Atque ita Div. August. in epist. 204. ad Donatum. quae refertur à Gratian. in cap. ult. 23. q. 4. merito docet, malos esse prohibendos à malo, & cogendos ad bonum, nimirum per hanc coactionem, quae justis, & opportunis mediis irrogatur, ut ibi explicant Gloss. & Doct. & idem Aug. in epist. 52. ad Maccedon. relatus in c. debet 53. ead. caus. & q. ubi inquit: Debet homo diligere proximum tanquam se ipsum, ut quem potueris hominem, vel beneficentiae consolatione, vel reformatione doctrinae, vel discipline coactione adducat ad colendum Deum.

Ex quo text. Gloss. argumentum deducit, quod pecuniis, donis, & muneribus recte possumus infideles ad Fidem allicere; prout eos invitavit August. in c. quod autem 23. q. 7. ibi: Utinam Catholici fiant, & non solum quae dicunt sua, sed etiam nostra in pace nobiscum, & Caritate possideant, & sequantur Archid. in d. e. debet homo, & in c. qui sincera 45. dist. Gloss. in c. quam pio, verb. Interventu, & ibi Turrecrem. col. 21. quest. 2. Aloisius Leo in l. 1. n. 57. C. de Judaeis, & noviss. Ricciull. in tract. de jur. pers. lib. 2. c. 36. n. 5. & 6.

Nam quamvis et alioqui omnes passionis, & nundinationes, quae in rebus spiritualibus fiunt, prohibita sint, & simonia labem videantur habere, cap. quam pio 1. quest. 2. cap. primum 22. quest. 2. cap. ultim. de transact. cum notatis à D. Thom. 2. 2. quest. 189. art. 9. ubi ex eo, inquit, simonia contrahi, si detur aliquid pretio aestimabile alicui sub pacto expresso, ut ingrediatur religionem. Attamen ubi pecunia non datur sub tali pacto, neque in vim pretii, & emptionis rei spiritualis, sed in modum conditionis, si infidelis voluerit ad fidem converti, nulla simonia committitur, quoniam temporale commodum pro re spirituali non datur, sed muneribus, blandimentis, & officiis pagani voluntatem, & animum conciliamus, ut consulat suae salutis, & ad id, quod alioqui jure divino praestare deberet, nobis devincimus. Quod nullam in se turpiditatem habet, sed potius magnum caritatis, & pietatis officium.

Cum et Deus ipse saepe promittat bona temporalia sub conditione, si bene operentur illi, quibus fit promissio, ut videre est Genes. 17. & ut omnes fateantur, licitum quod sit legatum foeminae relictum sub conditione, si ingrediatur religionem, ex notatis à Th. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 33. & sequentibus, & Per. de Lara, qui alios plurimos refert, de anniversar. lib. 1. cap. 21. ex n. 24. Et quod magis est, vitam infidelibus donare ea conditione, ut baptizentur, quod esse usu receptum, testatur Medina in C. de restitut. q. 27. & Azor. statim citandus.

Et similiter possit fidelis foemina, remoto quolibet jure humano, cum infideli de matrimonio contrahendo convenire, ea conditione, si fiat Christianus, cap. cave, &c. non oportet. 28. q. 1. & Gloss. in d. c. debet, & in c. qui sincera, verb. Blandimentis, 45. distincti. cum qua post alios, quos referunt, ita optime distinguunt, & resolvunt Sylvest. verb. Judaeus, quest. 6. Thom. Sanchez lib. 1. de matrimon. disput. 36. Tom. I. de Ind. jure.

Joan. Azor. dist. tom. 1. Institut. Moral. lib. 8. cap. 24. versio. Quares. colum. 2274. & Fr. Thom. à Jesu dist. lib. 5. de procur. omni. gent. sal. p. 1. dub. 2. pag. 205.

Quibus Ego adjicio, quod etsi revera daremus, infideles et ad baptismum suscipiendum primo, & principaliter ob temporale commodum, vel excusandam poenam mortis adductos fuisset, ipsi quidem sic suscipiendo peccarent; licet non tantum, quantum si prorsus baptismum rehuerent; invitantes tamen non ita: cum licitum sit invitare ad minus peccatum, ut singulariter sentit D. Augustin. lib. 2. de adulter. conjug. 152. & habetur in cap. si quod verius 33. quest. 22. & sequuntur Adrian. quodlibet 9. lit. B. Cajetan. in 2. 2. quest. 78. art. 8. Navarr. in Manual. cap. 17. num. 253. & in cap. inter verba 11. quest. 3. conclus. 5. num. 14. & Ant. Naldi in quest. praef. verb. Baptismus, num. 8. & verb. Infidel. num. 6.

Qua etiam ratione subsistit doctrina D. Gregor. relata in dist. cap. jam verò 23. quest. 6. & probata post Gloss. in dist. cap. debet 5. quae habet, posse Christianos et Principes, Judaeos, & alios infideles sibi subditos ad Fidem inducere, eos à tributis & oneribus aliquatenus relevando, si converti voluerint, vel majora eis tributa, & servitia imperando, atque injungendo, si in sua perfidia pertinaciter mancant, quod sequuntur, & ad privationem etiam honorum & aliorum favorum & privilegiorum, extendunt Gloss. & Praeposit. in dist. cap. de Judaeis, 45. distincti. Abbas in dist. cap. majores, 8. item quaritur, de Baptismo: Marquard. in tract. de Jud. & Infidel. 3. part. cap. 22. num. 8. & 1. part. cap. 14. pag. 57. Acosta de procur. Ind. salut. lib. 3. cap. 13. Gregor. de Valencia tom. 3. disp. 1. quest. 10. art. 6. columna 410. Azor. d. vers. Queres, Ricciullus dist. lib. 2. cap. 36. num. 7. & 8. & Suar. d. disp. 18. sect. 3. num. 8. & 9. Ubi tamen advertit, in hujusmodi servitiis, vel tributis impositione justitiam, & terminum, quem vocant rigorosum, excedi non posse: Nam servitii, vel exactionibus insolitis gravari non debent, ex doctrina text. in cap. item, de Judaeis, D. Thom. in epist. ad Ducissam Lotharingie, Joan. Andr. in addition. ad Specul. tit. de Judaeis, supra pub. & Innocent. & Panormit. in d. cap. quod super bis, de voto.

Et est videndus Simon Majol. dist. colloq. de perfid. Jud. pag. 256. & seqq. ubi addit Judaeos in villoribus, & sordidioribus officiis, & laboribus occupari posse & debere, cum sint veluti servi Christianorum, & hoc multum ad eorum conversionem proficiat. Quod Regius Vates orasse videtur in Psalm. 32. dicens: Imple facies eorum ignominia, ut humilientur, & tunc requirant nomen tuum, Domine. Et Isaias capit. 46. Domine, in angustia requisierunt te, & in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

Idem novissime tradit Steph. Gratian. in dist. sept. forens. tom. 4. cap. 658. pag. 114. pluribus probans, et Judaeis, ob praedictam rationem, non debere servari aequitatem; de quo etiam agit Ricciull. dist. lib. 2. cap. 20. & Petr. Cened. in Nn 2

colle. sect. 59. ad Decretales: pag. 198. num. 3. ubi t ait, Judæos à Christianis habitu distingui debere, per text. in cap. nonnullis 15. de Judæis, & alla, que tradit Guillel. Bened. in cap. Raynautius, verb. Raynautius de Clara, num. 64. Palac. Rub. in repet. rub. §. 70. num. 19. & Did. Perez. in l. 8. 37. & 38. tit. 3. lib. 8. ord. in. & Tiber. Decian. dist. lib. 5. criminal. cap. 12. numer. 16. Ricciull. ubi sup. cap. 43.

52 Utrum autem t prædicti Judæi, vel infideles, Christianis Principibus subditi, ab eorum Regnis expelli, & bonis spoliari possint, si Evangelii Fidem amplectari noluerint, majorem quidem difficultatem habet, propter agentes, & negantes Doctores sententias, quæ in hoc articulo reperiuntur: quarum Auctores, & argumenta late adducit Camill. Borell. de præstan. Reg. Cathol. cap. 69. per totum, Cened. in colle. 15. ad Decretal. num. 2. pag. 122. Decian. ubi sup. cap. 11. num. 1. & seqq. & cap. 13. num. 2. & Simon Majol. in dist. in. de perfid. Jud. ex pagin. 40. ubi inserit consilium circa hoc à Doctoribus Mediolanensibus factum, quando Judæi ab illo Ducatu expulsi fuerunt & novissimè Ricciull. dist. lib. 2. cap. 51. per totum.

Sed verior, & communior opinio est quæ etiam contraria ad concordiam redigi possunt, ut regulariter, si quietè, & pacificè inter Christianos degant, nullumque ab eis incommodum religioni, & salutis publicæ timeatur, tolerari debeant, & ab omnibus injuriis defendi, & sic respiciere possint, & voluntariè ad Fidem converteri, dist. cap. dist. par. 23. quest. 8. cap. Judæi de testibus, dist. cap. qui sincera 45. dist. cap. quiescamus 42. dist. cap. non satis 86. dist. cap. si cupis 16. quest. 1. l. nullus, C. de Judæis, cap. etsi Judæos, cap. sicut, eod. tit. Gloss. Bart. & Doct. in l. multum interest, ff. de verb. obligat. Præposit. in dist. cap. qui sincera, colum. 2. Oldrad. consil. 87. & 264. Alexi. cons. 71. volum. 2. & cons. 99. vol. 6. Paris. cons. 11. volum. 4. Marquard. de Susanis dist. tractat. de Judæis & Infidel. 1. part. cap. 7. Roland. cons. 25. volum. 3. & Joan. Bapt. Ferrer. cons. 37. & con. 381. per tot. Ubi tamen protervia, & ingratitude sua Christianorum gratiam, & caritatem demeruerint, vel aliqui in eos moliti sint, aut pravo suo exemplo, & superstitiosis ritibus Christianum populum turbare, aut fedare potuerint, aut aliæ similes cause intervenerint, quæ justum religiosi Principis animum moveant, tunc rectè expelli, & bonis privari possint, ut sæpe sæpius cum magno consilio, & Catholice pietatis, & Religionis exemplo factum videmus in casibus supra cap. 16. ex numer. 113. relatis, & in plurimis aliis, quos, hanc sententiam sub hac distinctione sequentes, commemorant Oldrad. Alexand. Paris. Roland. Decian. Borell. & reliqui ubi supra, Socin. cons. 86. lib. 4. Cors. t. de potestat. Regia, quest. 81. Petr. Malferit. cons. 769. num. 90. apud Mandel. volum. 4. Albertin. de heretic. lib. 6. quest. 7. Hermes Lethmat. de instaurata relig. lib. 2. cap. 12. Conrad. in templo omn. Jud. lib. 1. cap. 1. §. 3. verb. Usuras, ex num. 12. Didac. Perez. in l. 4. tit. 3. lib. 8. ord. in. Simanc. in Cathol. institut. tit. 35. num. 5. & sequentibus. Andr. ab Egge in cap. Canonum statuta, num. 254. & seq. de cons-

tit. Avil. in cap. Prator. verb. Servitio, num. 5. Rojas de heret. 1. part. ex num. 565. & singular. 37. vers. Et ita, Simon. Majol. dist. colloq. de perfid. Judæ. ex pag. 48. & 188. & 203. ubi agit de Judæis justè spoliandis, Carol. Tapia in 1. lib. jur. Regn. Neapol. sup. pag. 2. de Judæis, num. 1. & sequenti, Philipp. Paschal. de viribus patrie potestat. 1. part. cap. 7. num. 14. & 15. Thom. à Jesu dist. lib. 5. de procur. omn. gent. salut. dub. 5. pag. 209. Ricciull. dist. cap. 51. numer. 11. & seqq. & alii, quos cap. sequentibus, numer. 89. citabimus. Pro quibus facit Motus proprius Pii V. incip. Hebræorum gens, dat. ann. 1568. 4. Kalend. Martii, & alia piura, quæ novissimè congerit Fr. Jacob. Bleda in defensione Fidei pro expulsiōe Moriscorum, tr. 2. c. 1. §. 2. & in hist. Maurorum. lib. 1. cap. 12. pag. 37.

Quarto constituo, quod t etsi in ejusmodi 53 directæ, & causativa Fidei introductione & receptione aliquis fortè excessus intervenerit, cujus prætextu infideles ipsi magis coacti, quam suasi, aut verius compulsi, quam impulsivi videri possint; ad huc tamen illis permitti non debet Fidei semel ita recepta desciscere. Quia quamvis disciplina christiana hunc modum conversionis graviter prohibeat, & detestetur: eadem tamen Religionem ipsam semel sive jure, sive injuria susceptam nullo modo deserendam esse decernit, ex rationibus, de quibus in Concilio Toler. IV. cap. 56. t relato 54 in cap. de Judæis 45. distinct. ubi ita habetur. Qui autem jam pridem ad Christianitatem coacti sunt venire (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti) quia jam constat eos, Sacramentis Divinis sociatos, baptismi gratiam suscepisse, & christiante unctos esse, & corporis, & sanguinis Domini exitisse participes, oportet, ut Fidem quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & Fides, quam susceperunt, viliis, & contemptibilis habeatur. Quod late probat Lofsted. consil. 48. sub. num. 3. versic. Alia verò. Henric. de Boic. in cap. 1. num. 7. de baptismo, Stephan. de Gaeta in repet. cap. ad l. mina 30. quest. 1. §. 1. num. 15. Philip. Paschal. de viribus patr. potest. 1. part. cap. 7. num. 20. Ricciull. dist. lib. 2. de jure person. cap. 35. per totum.

Et in nostris terminis considerat Joseph. Acost. dist. lib. 2. de procur. Ind. salut. cap. 11. pag. 252. ubi allegat Div. Augustin. epist. 50. ad Bonifac. dicentem: Plus enim habet juris, quod in eis Dominicus character agnoscitur: & potuit allegare id, quod in simili de filiis parvulis infidelium, de facto contra parentum voluntatem baptizatis, diximus sup. c. præcedenti num. 40. & Ricciull. ubi supra cap. 34. Et spem integritatis, & purioris Fidei in filiis, & successoribus infidelium prædicto modo conversorum, quam etiam cum D. Gregor. & aliis consideravimus cap. 16. numer. 108.

Et facit t text. in cap. contra Christianos, de 55 heret. lib. 6. ubi hoc procedere dicitur, etiam si infideles metu mortis, aut corporis cruciatus, baptizari se permiserint, modo absolute non fuerint coacti, puta ligati, vel vi aqua baptismali abluti, & christiante illiniti.

Quorum jurium argumento rectè resolvit Tiber. Decian. lib. 5. crimin. cap. 10. num. 21. quod si

56 si t infidelis philocaptus amore alicujus puella christiana; simulatè factus sit Christianus, ut illam sibi copularet, & baptismum receperit: si postea reversus sit ad pestem infidelitatis, cogendus est in Fidei perseverare, & uti Christianus Apostata punietur, & valebit matrimonium, neque illa mulier poterit alteri nubere, & verè dicitur character baptismi impressus, cap. sicut fidei 1. quest. 1. c. solet, & capite quomodo, de consecrat. distinct. 4. Quæ tamen, ut idem Decianus advertit, intelligenda sunt quoad forum contentiosum, secus in foro conscientie, ut per Innocent. in c. 1. circa finem, de baptismo, & Abb. in capite ultimo volum. quia cum Ecclesia ignoret intentionem, & quilibet præsumatur bonus, poterit illum cogere, ut perseveret, & punire nolentem: & ita etiam in terminis tenuit Marquard. de Judæis, 3. part. cap. 2. num. 8. Beroi. lib. 2. incip. Ex facto quæribatur, Paschal. dist. cap. 7. num. 21. Ricciull. dist. lib. 2. cap. 31. num. ult.

57 Quinimo, t etsi per ludum, cum intentione tamen baptizandi, pueri Judæorum, vel infidelium se ipsos invicem baptizarent, servatis verbis, & forma baptismi, dicerent verè baptizati, & cogenter perseverare, prout factum fuit ab Alexandro Alexandrino Episcopo, qui cum per viam incedens, vidisset puerum Judæum, Athanasium nomine, in ludo puerorum sè pro Episcopo gerentem, & baptizantem alios pueros, coegit omnes perseverare in Fide Christiana. Quo factum fuit, ut Athanasius maximus evaderet Fidei propugnator, ut refert hist. Eccles. lib. 10. & Tiber. Decian. dist. lib. 5. cap. 12. num. 28.

Et, quod plus est, sufficere, quod infidelis sua sponte petierit baptizari, ad hoc ut ad baptismum suscipiendum compelli possit, licet postea poeniteat, & reluctetur, tenet Marquard. dist. 3. part. cap. 3. num. 1. quem refert & sequitur Ricciull. dist. cap. 31. num. 26.

59 Quinimo, t si Judæos, vel Saracenos ætate major per vim præcisam coactus sit sacrum baptismum recipere, & per longum temporis spatium nihil in contrarium dixisset, sed per aliquos actus illum baptismum tacitè approbasset; tunc characterem impressum remanere, absque dubio existimat Marquard. dist. cap. 2. num. 9. Paul. Paris. cons. 2. num. 26. lib. 4. & Ricciull. dist. lib. 2. cap. 34. num. 3. cum illa præcisæ coactione per actus sequentes videretur purgata, præterquam si perpetuò durasset eadem causa coactionis, juxta ea, quæ in simili tradit Dec. consil. 219. num. 7. & sequent. & in propriis terminis allegant Henric. Boic. in cap. majores, de baptismo. Qui tamen verè hoc non dicit, sed potius contrarium; quia cum nihil receptum sit, non invenitur, quod ratiocinetur, & ita adversus Paris. bene resolvit Paschal. ubi sup. num. 19.

Idem etiam erit dicendum in questione, quam movet Licentius Zurita in suis quest. Theolog. cap. 40. de Indis, nimirum, t qui ob eam causam Christianam Religionem suscipiunt, ut suum Regem imitentur, alioqui ipsam non suscepturi. Nam etsi verum sit, quod qui hac tantum sui Principis auctoritate, & exemplo ducti ad Fidem, & baptismum accedunt: admitti non debent, ex doctrina D. Thom. 2. 2. quest. 109. art. 6. quia id facientes, non modo irreligiosi, verum & in-

pii sunt, ut docet idem D. Thom. 2. 2. quest. 5. art. 2. semel tamen admitti, disciplinam christianam servare compellentur ex dist. capite de Judæis.

Imò nullatenus sperni debet in hac conversionis infidelium, præsertim Barbarorum, expeditione, Principum eorum auctoritas, t que ubi 61 Indis tantum servit in modum prævia dispositionis, licita est, & admodum necessaria, ut facilius ad Fidem alliciantur, juxta doctrinam ejusdem D. Thom. 2. 2. quest. 37. art. 3. & q. 100. articul. 3. Nam ut Cicero in epist. inquit, quales in Republica Principes sunt, tales reliqui cives esse solent, & cum Claud. restè, totum componatur Orbis Regis ad exemplum, ubi Rex boni, & honesti curam habuerit, subjectos sibi cives eandem viam amplecti docebit, ut Vellejus Paterc. lib. 2. & Seneca in Thyeste dixerunt.

Et in specie receptionis Fidei ostendunt t 62 plures Regiæ schedulæ, quæ hanc curam conquistatoribus, & Prædicatoribus Indorum injungunt, ut eorum Regulos, Teceles, sive Caciques, primum ad Fidem allicerent studentes, ut deinceps promior, & facillor aditus reliquis aperitur, quæ extant in tom. 4. impressis. ex pag. 221. & præsertim in instructione data Ferdin. Cortesio Vallisoleti 26. Junii an. 1523. pag. 248. ibi t porque como sabeis de causa de ser los dichos Indios tan sujetos a sus Teceles, y señores, y tan amigos de seguirlos en todo, parece, que seria el principal camino para esto comenzar a instruir a los dichos señores principales, &c.

Quibus etiam cavetur, t ut omnia alia media excogitentur, & exequantur, per quæ Fides, & Religio Catholica facilius, & commodius Barbaris suaderi posse videatur. Et inter cætera animadvertitur in instructione Del Bosque de Segovia, anno 1573. dist. tomo pag. 245. vers. Aunque de paz, ut t Prædicatores ornatiori, quantum fieri 64 possit, cultu, in primis ad Indos concionibus incedant, albis saltem stolis, & superpelliceis induti, & ut musicis etiam instrumentis, atque concentibus, ubi oportuerit, utantur, quo majorem in animos Indorum venerationem, & admirationem inducant. Quod mirè convenit cum quaestione, quam proponit Zurita ubi supra cap. 32. t an silicet, si qua Indorum gens minus 65 edificaretur paupere Evangelizantium cultu, & tenui victu; propterea Prædicatores splendidiorem ornatum assumere, lautissimèque mensam instruere deberent? Et resolvit, quod potuerunt, si id tendit ad dignitatem religionis inducendam, vel augendam ex doctrina D. Thom. 2. 2. q. 129. art. 8. quest. 87. art. 1. & quest. 86. art. 3. dum hic ornatior splendidiore cultus, cum gravi pauperum vexatione, & elemosinarum detractone non feret, ut idem D. Doctor insinuat in eadem 2. 2. quest. 30. art. 4. & quest. 185. art. 7.

Et t à sanctissimo illo Indiarum Orientalium Apostolo B. Francisco Xaverio factum videmus, qui cum aliis, paupertatis, & humilitatis observantissimus fuisset, ubi tamen prædicando ad Japonios pervenit, cultiore vestem assumpsit, & majori comitatu, atque exteriori ornatu usus est, quia id, juxta illarum gentium mores, necessarium esse cognovit, ut referunt Horat. Tursellin. &

& Joan. Lucena in eius vita, Joan. Maffei. histor. Ind. lib. 14. pag. 335. Fr. Ant. de San-Roman. in histor. Ind. Orient. lib. 4. cap. 10. pag. 664. & melior Ferdin. Mendez Pintus, qui se oculatum testem fuisse affirmat, in sui peregrin. cap. 109. Et idem fecit B. Pat. Mathaeus Riccius in suis christianis inter Sinas expeditionibus, ut narrat Nicol. Trigaultius in historia, quam de eis eleganti stylo composuit, lib. 3. cap. 11. Novum quippe non est, sed multis retrò exemplis, & seculis comprobatum, ut honor vestibus pretiosioribus, vel ornatoribus adhibeatur, atque capropter illis quilibet citra vanitatis, & luxus notam secundum dignitatem, quam gerit, vel officium & legationem, quam exercere studet, uti potest, & debet, ut late probat Chassan. in Catal. glor. mundi 1. part. consid. 23. in princip. & part. 7. consid. 44. & part. 12. consid. 96. Specular. loquens de iudicibus, & advocatis, sit. de advocat. 8. Sequitur videndum de vestibus, colam. 2. & Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 284. numer. 39. & seq.

Quinimo licitum etiam esse, infideles, exemplo & sanctimonia Prædicatorum inducere, quamvis aliquando in his falli auditores contingat, idem Zurita docet cap. 8. motus auctoritate, & argumentis D. Thom. 2. 2. quest. 10. art. 2. & in 1. 2. quest. 54. & 57. art. 2.

Et ibidem in quaestione deducit, utrum si Indus non intelligat graviora, & firmiora argumenta, quibus ad Fidem adduci posset, liceat levibus aliis & imbecillis rationibus illum attrahere: Et non licere resolvit, quin potius graviter peccare, qui solidas rationes omittit, & falsis, levibus, aut sophisticis rem adeo gravem pertractat, & in qua vix quisquam prudenter credere possit, qui causas credendi sufficientes non habuerit, secundum D. Thom. 1. 2. quest. 100. art. 5. & 2. 2. quest. 189. art. 9. & quest. 4. art. 1. Maxime cum tunc ita rudi, & barbaro ingenio esse possit, ut capere non valeat evidentes quasdam de Fide credenda persuasiones, ex traditis ab eodem D. Thom. 1. 2. quest. 58. art. 4. & quest. 65. art. 3. & in 2. 2. quest. 45. art. 5.

Et faciunt, quæ in simili tradit Tiber. Decian. lib. 5. crimin. cap. 10. num. 18. docens, quod quemadmodum minis, & timore infideles ad Fidem allicere non permittitur, ita nec fallacis aut deceptionibus, ex dict. cap. qui sincera, cum aliis sup. relatis. Et Simon Majol. dict. tract. de perfidia Judæorum, pag. 220. ubi resolvit, nemini permissum esse, se defendere, aut Fidem suam adstruere cum injuria Christi, & contumelia Ecclesie. Unde Job. 13. dicitur: Numquid Deus indiget vestra mendacio? Et D. Paul. ad Roman. 3. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundat in gloriam ipsius, quid adhuc ego tamquam peccator quidam, & non sicut blasphemator, & sicut ajunt quidam, nos dicere, faciamus mala, ut inde eveniant bona quorum damnatio justa est?

CAPUT XIX.

In quo de Solutione argumentorum, que in prædicta quaestione ad utramque partem expensa sunt, specialiter agitur.

SUMMARIUM.

- 1. Auctores, qui ad Fidem introducendam vim aliquam permittunt, qualiter sunt accipiendi, & defendendi.
- 2. Apostolicum modum in predicando observare, ubi illud commodè fieri potest, congruentissimum est.
- 3. Indorum Novi Orbis conversio media quadam via citanda fuit.
- 4. Fidei in negotio, inter Barbaros & protervos, levein aliquam compulsionem & severitatem saluarem admittit D. Aug. & alii, quorum verba referuntur.
- 5. Auctores, qui nullam omnino vim nec armorum terrorem in conversione infidelium admittunt, securiorem opinionem sequuntur, & qualiter argumentis contraria respondent.
- 6. Fidei predicatio, & propagationem quomodo Christiani curare tenentur, non tamen debent hac causa Apostolicos predicandi canones transgrediri.
- 7. Sancta que sunt, sanctè tractari debent.
- 8. Finit bonus non justificat actum, nisi per justa media exequatur.
- 9. Intentio bona non excusat eum, qui illicita facit.
- 10. Infideles quomodo peccent non recipiendo Fidem, non tamen possunt à fidelibus hoc prætextu puniri.
- 11. Præceptum de predicanda Fide non obligat ad transgrediendum aliud, quo insones puniri, & debellari vetantur.
- 12. Conversionem aliorum nemo curare debet, si se exponat periculo peccandi.
- 13. Peccatum quantumvis veniale quis committere non debet, etiam propter lucrandas omnes animas mundi.
- 14. Principes licet sint Divina legis, & Fidei custodes, illam tamen debitis modis tueri debent, non autem illicitis & violentis.
- 15. Natio nulla est, ex qua aliqui non sint prædestinati.
- 16. Ecclesie Dei omnes gentes promittæ sunt, non tamen omnes homines omnium gentium.
- 17. Reges Hispanie curam conversionis Indorum sibi à Sede Apostolica demandatam, qualiter exercere debeant.
- 18. Finit curam qui habet, licet possit disponere media, intelligitur de mediis permissis, & ad illum finem proportionatis.
- 19. Arma, quibus Christiani milites, & Prædicator in conversione Indorum uti debent, qualia sint.
- 20. Ministri, si idonei fuerint etiam hodie, Apostolico more predicando, multum inter barbaras nationes proficiunt.
- 21. Apostoli olim inter nationes non minus feras, & barbaras, quam Indorum, soli, & inermes prædicaverunt.
- 22. S. Fran. Xaver. modo, & fructu sue predicacionis utile, & recens deit nostris temporibus Apostolica imitationis exemplar.
- 23. Indorum salus desperanda non est, quos jam Deus ad Evangelium vocare, videtur.
- 24. Prædicatoribus Fidei certissimum auxilium Deus, Isaie 55. & Psal. 67. promittit.
- 25. Linguarum varietas, & ignorantia veros prædicatores Fidei à conversione Indorum terrore non debet.
- 26. Prudentia caret, qui quod caeteri virtute vacuum est, humanis consiliis explere intendit.
- 27. Apostoli magis virtutibus, quam miraculis, Orbem converterunt.
- 28. Infideles hodie etiam magis virtutibus, quam signis Prædicatorum movebuntur, & quare, cum D. Chrysost.
- 29. Miracula non defuerunt hoc seculo prædicantibus inter Indos.

- 30. Regula de concessione antecedentis ad positionem consequentis, fallit, quando hoc sine illo exerceri potest.
- 31. Zelus extendende christiana religionis tunc laudari debet, cum ejusdem Religionis præcepta non frangit.
- 32. Cap. si non ex Fidei 23. quest. 4. vera explicacione donatur.
- 33. Intentio recta in bellis semper requiritur, & laudatur.
- 34. Infidelibus, quando bellum licite inferri possit.
- 35. Cap. dispar. 23. quest. 8. explicatur. Et num. 381. & 41.
- 36. Saraceni, & alii infideles, qui sunt hostes Fidei, & occupant Provincias Christianorum semper debellari possunt.
- 37. Bellum à Christianis contra Turcas licet moveri non posse, fuit heresis Lutheri & Erasmi, que reprobat.
- 38. Argumentum à contrario sensu non valet, quando ex eo resultat abonus intellectus, vel aliorum jurium correctio.
- 39. Relativum quis vel qui aliquando restrictivè aliquando declarativè, & generaliter ponitur.
- 40. Lex 2. tit. 23. part. 2. explicatur.
- 41. Infideles ad fidem bellorum terrore non cogendi.
- 42. Ecclesia licet hodie majorem auctoritatem, & potentatem habeat, quàm antea, non tamen ea utitur adversus simplices infideles quietè & pacificè agentes.
- 43. Cap. si Ecclesia, cap. non invenitur, cap. displicet 23. quest. 4. vera expositione donatur, Et num. 53.
- 44. Deus semper vult, ut infidelium conversio sue divinae dispositioni, & non humani mediis tribuatur.
- 45. Fides semper spontanea esse debet.
- 46. Deo non placent servitia coacta, & hilarem datorem diligit.
- 47. Hereticos, Schismaticos, & Apostatas non posse ab Ecclesia puniri, aliquid censuratur, quorum error convincitur, & damnatur, Et numeris sequentibus.
- 48. Infideles quomodo Ecclesia non puniat, bene tamen punire potest, & debet, Hereticos, Schismaticos, & Apostatas, & quare.
- 49. Inquisitores causarum Fidei non puniunt infideles non baptizatos, sed eos tantum, qui à Fide semel professa recesserunt.
- 50. Heretici non solum puniri, verum si opus fuerit, aperto Marte ab Ecclesia debellari, & funditus deleri possunt.
- 51. Auctores plurimi recensentur, qui de justitia punitionis, & debellationis Hereticorum, latissime disputant.
- 52. Heretici, & Schismatici, Saraceni, & cæteris infidelibus, imò & lupis deteriores sunt, & magis puniendi.
- 53. Ecclesie auctoritas & potestas post Constantinum major esse capit, & magis publicè, ac liberè exerceri.
- 54. Parabola Patris familias invitantis ad nuptias, & intrare compellentis, quos ultimo loco vocaverat, multifariè cum SS. Patribus explicatur.
- 55. Cap. Schismatici 23. quest. 6. explicatur.
- 56. Cogi quodammodo dicitur, qui importunitis precibus suadet.
- 57. Infideles licet possunt ad fidem per effecacem & importunam etiam suasionem compelli.
- 58. D. Pauli locus 2. ad Timoth. & Jerem. 1. 24. de instantia predicacionis Fidei expenditur.
- 59. Cap. Majores, de baptismo ponderatur, & illustratur.
- 60. Conversio coacta D. Pauli humanis regulis metiri non debet. Miraculose que à Deo facta sunt, in exemplum vel consequentiam adduci non debent, ibidem.
- 61. Deus res, quas condidit, suos cursus agere sinit.
- 62. Sacra Scriptura exempla, que à communibus Theologie regulis exoriantur, veneranda sunt, & non imitanda.

- 63. Deus animas hominum multis modis invitât, etiam stupesciendo, ex D. Thom.
- 64. Cap. vides 23. quest. 6. & cap. quid faciet 23. quest. 4. explicatur.
- 65. Coactio infidelium ad Fidem etiam si vi indirecta fiat, reprobat est.
- 66. Voluntas provera libera non reperitur in eo, qui etiam cautivè, aut conditionatè ad baptismum compellitur, Et quatenus voluntas coacta, voluntas sit.
- 67. Velle ejus est, qui potest & nolle, & aliorum imperio non obsequitur.
- 68. Res imperiosa est timor.
- 69. Voluntatem liberam qualiter diffinit D. Augustin.
- 70. Bella per Constantinum, & alios Christianos Principes adversus infideles non ob id solum gesta fuerunt, ut Fidem reciperent, sed ex aliis causis, que referuntur.
- 71. Carolus Magnus qua de causa Longobardis bellum intulerit.
- 72. Leges, quas Constant. Theodos. & alii Imp. contra Paganos, & eorum sacrificia tulerunt, de infidelibus, eisdem Imperatoribus subditis, accipiendæ sunt.
- 73. Princeps quilibet potestatem habet in eos, qui sibi potestati subditi, ut que sibi expedire videbitur, custodiant, etiam si diversa religionis sint.
- 74. Athanasii notabilis historia, & prophetia de templis Paganorum non lege Constantini claudendis.
- 75. Lex 1. C. de Paganis illustratur.
- 76. Paganorum nomen unde, & quare olim Gentilibus datum fuerit, late discutitur.
- 77. Paganus in jure dicitur, quotquot à militia erant immunes, & liberi.
- 78. Infideles, sibi subditos, à suis Regnis Princeps Christianus ex justis tantum causis expellere potest.
- 79. Sisoburus Hispania Rex, & Dagobertus Gallia, an præctæ, vel causativè Judæos sui Regni ad baptismum recipiendum coegerint.
- 80. Heraclii Imperatoris Constantinopolitani notabilis historia referunt, ob quam omnes Judæos sui Imperii baptizari coegit, & ut in Hispania & Gallia cogerentur, curavit.
- 81. Sisobuti additionem tamquam injustam Concilium Tolet. IV. pro parte rescidit. Et plures alii Auctores aperte damnat, Et num. 83. & 85.
- 82. Concilio Tolet. IV. factum Sisobuti circa conversionem Judæorum reprobatum ipsum Sisobutum interfuisse, docet Episcopus Paletin. Qui reprobat.
- 84. D. Isidorus Hispanens. qui floruit temporibus Sisobuti, ejus factum etiam tunc prudentioribus non fuisse probatum, affirmat.
- 86. Reges Catholici Ferdinan. & Elisabeth, Judæos, & Mauros ab Hispania expellent, justissimis rationibus moti sunt, & eis vim directam non intulerunt, Et num. 90.
- 87. Judæos, & infideles inter Christianos morari periculosum, Et num. 94.
- 88. Oculi dum speçant lazos, caduntur & ipsi, ex Ovidio.
- 89. Dissimilibus non conversari salutare est.
- 90. Disparitas inter infideles subditos, & non subditos.
- 91. Status, & Religionis tuenda ratio, efficit, ut infideles jam baptizatos à suis Regnis Princeps expellere possit.
- 92. Philippus III. Rex noster piissimus, & invictissimus laudatur, ob expulsas à suis Regnis Maurorum reliquias.
- 93. Mauri, sive Moritici ultimo ab Hispania per Philippum III. expulsi, quot fuerint, & historia hujus expulsionis remittitur. Dom. Petrus Fernandez Navarrete Regius Secretarius citatur & laudatur ibidem.
- 94. Et consortio Judæorum imminens periculum.
- 95. Pepercit Judæos conversus multa flagitia admittit, & carmina de eo Ulrichi ab Hutten.

Quibus ita præhabitis, & constitutis, prior opinio in quaestione, sive titulo, de quo agimus, juxta modum supra dictum accep-